

Arş. Gör. Özge KARAKAYA SUZAN¹

1. ÇOCUK KAVRAMI

2. SAĞLIK KAVRAMI

3. TÜRKİYE'DE VE DÜNYA'DA ÇOCUK SAĞLIĞININ DURUMU VE GÖSTERGELER

4. ÇOCUK SAĞLIĞINI ETKİLEYEN ETMENLER

KAYNAKLAR

GİRİŞ

Çocuk sağlığı, hem bireyler hem de toplum üzerindeki kısa ve uzun vadeli etkileri nedeniyle çok önemlidir. Çocuk sağlığı, bir toplumun gelişmişlik seviyesinin bir işaretidir. Gelişmekte olan ülkelerde çocuk sağlığını iyileştirmek için bir dizi ekonomik ve sosyal strateji önerilmiştir. Bunlar arasında ekonomik kalkınma, yoksulluğun azaltılması ve eğitim, sağlık ve sosyal refah programlarının sağlanması yer almaktadır. 'Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri', 'Anne, Yenidoğan, Çocuk ve Ergen Sağlığı Küresel Stratejisi', 'Çocuk Haklarına Dair Sözleşme' ve 'Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi' kapsamında, önlenebilir hastalıklardan hiç bir çocuğun ölmediği ve tüm çocukların sağlık ve refah açısından tam potansiyeline ulaştığı bir dünya hayal edilmektedir.

1. ÇOCUK KAVRAMI

İnsanın gelişim süreci boyunca en hassas ve özel hali olan çocukluk dönemi, tarihsel süreçte devlet yöneticilerinin, filozofların, eğitimcilerin ve çocukla ilgilenen herkesin kendine göre tanımlama yaptığı özel bir dönemdir. Çocuğu ve çocukluk dönemini açıklamaya çalışan insanların cinsellik, bilişsel yapı, fiziksel gelişme ve masumiyet kavramlarına dayanan çok çeşit açıklama yap-

¹Sakarya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı

Ancak; hâlen 150 milyon çocuk boy kısalığı yaşamaktadır, bu durum ise 2030’da yılındaki boy kısalığını azaltma hedefine göre çok yavaştır. Dünya’ da 2012’de 165,8 milyon çocuk (beş yaş altı) boy kısalığı yaşamakta iken, 2018’de 148,9 milyona düşmüştür. Yine dünya genelinde 49,5 milyon beş yaş altı çocuk düşük kiloludur ve bu çocukların üçte ikisi Asya’da yaşamaktadır. 2018 yılında dünya genelinde 40,1 milyon çocuk (beş yaş altı) fazla kiloludur. 2016 yılında ise yetişkinlerin %38,9’u fazla kiloludur ve bu rakam Dünya’da 2 milyar yetişkine denk gelmektedir. Fazla kiloluluk oranının tüm yaş grubunda arttığı görülmektedir.

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) göstergelerine “düşük kiloluluk, fazla kiloluluk ve boy kısalığına ilişkin bakıldığında bölgeler arasında çarpıcı farklılıklar görülmektedir. 2018 yılında kötü beslenme biçimlerinin en yoğun yaşandığı bölge Afrika ve Asya olmuş, bu durum fazla kilolu tüm çocukların yaklaşık dörtte üçüne, boy kısalığı olan tüm çocukların onda dokuzundan fazlasına ve düşük kilolu tüm çocukların onda dokuzundan fazlasına tekabül etmektedir.

SKA ön değerlendirme 2018 raporuna göre günümüz ve 2030 yılı arasındaki farklar şunlardır: Mevcut sayıya ek olarak 10 milyon çocuk daha beş yaşına gelmeden önlenemez nedenler yüzünden yaşamını yitirecektir; Yetersiz beslenme yüzünden 31 milyon çocuk bodur kalacaktır; ilkökul öncesi eğitimden 22 milyon çocuk yararlanamayacaktır; 18 yaşına gelmeden 150 milyon kız çocuğu evlenmiş olacaktır; İçme suyu temin hizmetlerinden çoğu çocuk olmak üzere 670 milyon insan yoksun kalmaya devam edecektir.

KAYNAKLAR

- Akbaş, E. ve Atasü Topçuoğlu, R. (2009). “Modern Çocukluk Paradigmasının Oluşumu-Eleştirel Bir Değerlendirme”, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 20(1): 95-103.
- Akyüz, E. (2012). *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 2. Baskı, Ankara: Pegem Akademi.
- American Academy of Pediatrics. Active and Passive Immunization-Prologue. In: Kimberlin DW, Brady MT, Jackson MA, Long SS, eds. *Red Book: 2018 Report of the Committee on Infectious Diseases*. 31st ed. Itasca, IL: American Academy of Pediatrics; 2018:1-6.
- asi.saglik.gov. [internet] T.C. Sağlık Bakanlığı Çocukluk Dönemi Aşı Takvimi (güncelleme: 2020; erişim tarihi: 19.08.2019)
- Barros AJ, Ronsmans C, Axelson H, et al. Equity in maternal, newborn, and child health interventions in countdown to 2015: a retrospective review of survey data from 54 countries. *Lancet* 2012;379:1225–33

- Baş N., Karataş B. 2013, Yoksulluğun 1-4 Yaş Grubu Çocuklarda Hastalanma Sıklığı Üzerine Etkileri, *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 16:3 141-147
- Bhutta ZA, Black RE. Global health: global maternal, newborn, and child health – so near and yet so far. *N Engl J Med* 2013; 369:2226–35.
- Bhutta ZA, Das JK, Rizvi A, et al. Evidence-based interventions for improvement of maternal and child nutrition: what can be done and at what cost? *Lancet* 2013;382:452–77
- Bhutta ZA. Paediatrics in the tropics. In: Farrar J, Hotez PJ, Junghanss T, et al, editors. *Manson's tropical diseases*. 23rd edition. Philadelphia: Saunders/Elsevier; 2014. p. 1197–214
- Bocquier P, Beguy D, Zulu EM, et al. Do migrant children face greater health hazards in slum settlements? Evidence from Nairobi, Kenya. *J Urban Health* 2011;88(Suppl 2):S266–81.
- Büyükgöncü L., Törüner E. 2015, *Çocuk Sağlığı Temel Hemşirelik Yaklaşımları Kitabı*. Göktuğ Yayınevi, 2-12, Ankara.
- Büyükgöncü L., Törüner E. 2017, *Çocuk Sağlığı Temel Hemşirelik Yaklaşımları Kitabı*. Nobel Tıp Kitabevleri, 2-10, Ankara.
- Commission on Social Determinants of Health. Closing the gap in a generation: health equity through action on the social determinants of health. Final report of the Commission on Social Determinants of Health. Geneva (Switzerland): World Health Organization; 2008
- Corburn J, Hildebrand C. Slum sanitation and the social determinants of women's health in Nairobi, Kenya. *J Environ Public Health* 2015;2015:209505.
- DSÖ, Health Promotion Glossary 1998'den aktaran T.C. Sağlık Bakanlığı. 2011. *Sağlığın Teşviki ve Geliştirilmesi Sözlüğü*. Ankara.
- Eskiocak M., Marangoz B. (2019). *Türkiye'de Bağışıklama Hizmetlerinin Durumu*. Eyüboğlu, İsmet Zeki. 2004. *Türk Dilinin Etimolojisi Sözlüğü*. İstanbul : Sosyal Yayınlar.
- Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) 2019 <http://www.fao.org/family-farming/resources/en/> (Erişim tarihi: 20.07.2020).
- Kocaçak E. 1 Sağlık ve Hastalık. Editör: Gürhan N., Yaman Sözbir Ş., Polat Ü. *Hemşirelikte Kullanılan Kavram Beceri ve Modeller*.
- Matthews Z, Channon A, Neal S, et al. Examining the “urban advantage” in maternal health care in developing countries. *PLoS Med* 2010;7:e1000327
- Murphy, S. L., Xu, J., Kochanek, K. D., & Arias, E. (2018). Mortality in the united states, 2017. <https://www.cdc.gov/nchs/products/databriefs/db328.htm> (Erişim tarihi: 20.07.2020).
- Orhon F.Ş. (2020) Genişletilmiş Bağışıklama Programına Her Yönüyle Bakış. *Osman-gazi Tıp Dergisi Sosyal Pediatri Özel Sayısı* 6-14
- Öktem, D. (2012). “Türkiye'deki Çocuk Adalet Sisteminin Yönetimi ve Yaş Ayrımcılığına İlişkin Paradigmanın İncelenmesi”, *Türkiye'de Çocuk Adalet Sisteminin Yönetimi*, İHOP, Ankara: Uluslararası Çocuk Merkezi Yayınları
- Postman, N. (1995). “Çocukluğun Yokluğu”, Çvr. K. İnal, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Sağlam, M., & Aral, N. (2017). Tarihsel süreç içerisinde çocuk ve çocukluk kavramları. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, 1(2).

- Southall D. Armed conflict women and girls who are pregnant, infants and children; a neglected public health challenge. What can health professionals do? *Early Hum Dev* 2011;87:735–42
- Sözer, A.M. (2003). “Çocukluk ve Çocuk Haklarının Tarihsel Gelişimi”, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7 (3): 179-185.
- Şirin, M.R. (2011). “BM Çocuk Hakları Sözleşmesi Kitabı”, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- T.C. Sağlık Bakanlığı. Genişletilmiş Bağışıklama Programı Genelgesi. (Erişim Tarihi:30.12.2019).
- T.C. Sağlık Bakanlığı. Sağlık İstatistikleri Yıllığı, 2018 Haber Bülteni. (Erişim Tarihi: 20.08.2020). <https://dosyasb.saglik.gov.tr/Eklenti/36134,siy2018trpdf.pdf?0>
- Tan, M. (1989). “Çağlar Boyunca Çocukluk”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 22: 1
- The State of Food Security and Nutrition in the World 2020 <http://www.fao.org/documents/card/en/c/ca9692en> (Erişim tarihi: 20.07.2020).
- The World Bank 2018. <https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.CBRT.IN>
- TÜİK. (2019). İstatistiklerle çocuk. <https://biruni.tuik.gov.tr/yayin/views/visitorPages/index.zul> (Erişim tarihi: 20.07.2020).
- TÜİK. (2019). Türkiye İstatistik Kurumu <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> (Erişim tarihi: 21.07.2020).
- UNICEF Sürdürülebilir kalkınma amaçları değerlendirme raporu (2019)
- UNICEF; Dünya Çocuklarının Durumu (2019). https://www.unicefturk.org/yazi/unicef-dunyanin-en-dezavantajli-cocuklarini-yoksulluk-egitimsizlik-ve-erken-olumler-bekliyor?gclid=EAlalQobChMI6lCnu4zA6wIVe0FQBh26nwrHEAAYASAA-EgLvUPD_BwE
- WHO (2017). Number of Deaths Among Childrens Under 5 Years by Cause https://www.who.int/gho/child_health/mortality/child_health_004.png (Erişim tarihi: 20.07.2020).
- WHO/UNICEF. Progress and Challenges with Achieving Universal Immunization Coverage. 2018 WHO/UNICEF Estimates of National Immunization Coverage (Data as of July 2019). (Erişim tarihi: 20.08.2020).
- Yörükoğlu, A. (2011), “Çocuk Ruh Sağlığı”, İstanbul: Özgür Yayınları.
- www.tdk.gov.tr 11.07.2020 tarihinde erişildi. <https://sozluk.gov.tr/?kelime=%C3%A7ocuk%20ruhlu>